

God samfundsvidenskabelig praksis: er der enighed?

Om uredelighed og videnskabelig praksis

Kjeld Møller Pedersen, professor, Syddansk Universitet

1 Indledning

»Derimod findes udgivelsen at være i klar strid med normerne for god videnskabelig skik.«. Sådan lød den sidste sætning i UVVUs afgørelse i klagesagen vedrørende Bjørn Lomborgs bog om »*The Skeptical Environmentalist*« (*Verdens Sande Tilstand*). Men UVVU mente ikke, at der var tale om subjektiv videnskabelig uredelighed, men derimod objektiv uredelighed¹.

Ovenstående svarer med mindre ændringer til indledningen i et åbent brev tidligt i 2003 fra en gruppe universitetsprofessorer til de samfundsvidenskabelige medlemmer af Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. Denne artikels forfatter var initiativtager. Det var ikke for at tage stilling til den konkrete klagesag, men fordi den meget omtalte afgørelse fra UVVU, (Udvalgene vedrørende videnskabelige Uredelighed 2003), gav indtryk af, at »normerne for god videnskabelig skik« var noget alment kendt og accepteret. Det var heller ikke for at tage stilling til en organisatorisk konstruktion som UVVU, som nærværende forfatter støtter, hvis mandatet er klart beskrevet og kan efterleves i praksis. Nej, det drejede sig om normerne for god videnskabelig skik².

Spørgsmålet der blevet stillet var, om der findes regler/normer for god videnskabelig praksis for samfundsvidenskaberne i al deres mangfoldighed, om de er publiceret, og om de er alment anerkendte. UVVU har i en pjece fra 1998, (Udvalget vedrørende videnskabelige Uredelighed 1998), forsøgt sig med en klargøring, men det siges i indledningen, at man håber, at *sundhedsvidenskabelige* forskere vil finde den nyttig. Forordet viser tydeligt, hvor UVVU har sine rødder – og hidtil har haft sit væsentligste virke, jfr. årsberetningerne fra UVVU.

De samfundsvidenskabelige medlemmer svarede på UVVUs hjemmeside, hvor de henviste til, at det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd havde publiceret Vejledende Retningslinier for Forskningsetik i Samfundsvidenskaberne, (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd 2002).

Man kan diskutere, om der er forskel mellem forskningsetik og god videnskabelig praksis. Medlemmerne mente, at der er en glidende overgang, hvilket utvivlsomt er sandt, ligesom det kan diskuteres, om de er almindeligt kendte. Man henholdt sig især til punkt 5 i

retningslinierne, som dokumentation for god videnskabelig praksis:

»Det påhviler forskeren at gøre sine forskningsresultater tilgængelige for offentligheden samt at fremlægge dem i overensstemmelse med almindelige videnskabelige principper og undgå fortegnede eller ufuldstændige fremstillinger. Forskeren bør ved fremlæggelse af sine resultater angive de forudsætninger og den dokumentation, resultaterne hviler på. Forskeren bør redegøre for de anvendte metoder, materialer og analyser, således at kolleger og offentligheden i øvrigt har tilstrækkeligt grundlag for kritisk vurdering af arbejdet. Forskeren bør ligeledes tage de nødvendige forbehold og redegøre for mulige fejlkilder og usikkerheder. Endvidere bør forskeren diskutere alternative fortolkninger af resultaterne«.

Der er tale om en delvis tautologisk konstruktion, idet der henvises til almindelige videnskabelige principper, som der ikke redegøres for, bortset fra de få efterfølgende sætninger, hvis sideordnede status gør, at de ikke er en uddybning af, hvad der er videnskabelige principper. »Normerne for god videnskabelig praksis« defineres således ved henvisning til »almindelige videnskabelige principper«. Tages det citerede bogstaveligt, bliver man i tvivl om, om der findes forskere, som kan hævde altid at have opfyldt dem, fx i de stadig kortere videnskabelige artikler, hvor det især er gået ud over litteraturgennemgangen og dermed potentielt muligheden for »fortegnede eller ufuldstændige fremstillinger«.

Forløbet af Lomborg-sagen skabte klarhed over, at der utvivlsomt var behov for klarere retningslinjer for UVVUs virke (hvad er uredelighed, god videnskabelig praksis, retsikkerhed ved sagsbehandlingen), hvilket også erkendes af udvalgene, (Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed 2003). Bl.a. derfor blev der nedsat en arbejdsgruppe, hvor én af underskriverne af det åbne brev i øvrigt blev formand. Rapporten fra arbejdsgruppen, (Forskningsstyrelsen arbejdsgruppe 2003), anbefalede bl.a. en ændret definition

af uredelighed, at der lokalt udarbejdes definitioner af god videnskabelig skik, men udvalget mente ikke, at der på tværs af videnskaberne kan/bør opstilles fælles retningslinjer for god videnskabelig praksis. Arbejdsgruppen fandt også behov for, at der opstilles regler for afgørelsernes indhold.

Formålet med denne artikel er at tage en række problemstillinger op, som Lomborg-sagen har rejst. Primært at kredse om videnskabelig uredelighed, god videnskabelig praksis, om der er forskel på samfundsvidenskaberne og natur-og sundhedsvidenskaberne, og hvordan det altsammen harmonerer med den stigende policy-anvendelse af dele af samfundsvidenskaberne. Overordnet er spørgsmålet, om der er en rolle UVVU i forhold til samfundsvidenskaberne og hvis ja, hvilke(n). Hvad gør man i en tid, hvor forskningen på den ene side bliver mere og mere specialiseret og en række policy-spørgsmål på den anden side kræver en bredere tilgang end, hvad de snævre grenspecialer i forskningsverdenen tilsiger? Og hvad gør man i særdeleshed, når man vover sig ind på en anden videnskabs område og siger Roma midt imod. Det var bl.a. det, Lomborg gjorde: samfundsforskeren, som bøjer arm med dele af (især) naturvidenskaben og dermed føjede en facet til »the war of sciences«, dvs. (især)natur-og sundhedsvidenskabelige forskeres kritik af (dele) af humanistisk og samfundsvidenskabelig forskning og, at den eneste videnskabelige tilgang i realiteten findes i natur-og sundhedsvidenskaberne³ – og dermed om der findes én videnskabelig metode – ét videnskabeligt paradigme.

Til enhver tid vil der være forskere, som går mod den herskende opfattelse, enten i egne rækker eller i tilstødende discipliner. Hvor når trykkes de med rette, hvornår er det mere refleksreaktionen fra det eksisterende forsknings- og videnskabsparadigme, dvs. en beskyttelse af den eksisterende tradition, og hvornår kan der hævdes at være tale om ure-

delighed i en sådan debat, hvornår er der tale om noget, der »bare« strider mod god videnskabelig praksis?

Grundsynspunktet i det følgende kan opsummeres i fire punkter:

- Der er (stigende) behov for klare og veldefinerede regler for (videnskabelig) uredelighed
- Der er behov for retningslinjer for god videnskabelig »skrive-praksis«/»forfatter-praksis«
- Der er behov for retningslinjer for forskeres optræden i det offentlige rum
- Der kan og bør ikke opstilles regler for »god videnskabelig praksis«, og slet ikke på tværs af alle videnskabsgrene.

Det præcise indhold af regler og retningslinjer gives der ikke konkrete bud på, ligesom håndhævelse heller ikke berøres. Der er ikke tvivl om, at meget af dette skal ordnes via socialiseringsmekanismer, men det forudsætter, at der eksisterer nogenlunde eksplicite og kendte normer, som naturligvis ikke én gang for alle er støbt i beton, omend især de to første punkter er selvfølgelige.

Artiklen er opbygget sådan, at problemstillingen om redelighed og god videnskabelig praksis i næste afsnit sammenkobles med udviklingen i videnssamfundet. I afsnit 3 behandles de problemstillinger som følger i kølvandet på policy-relevansen af en del af den samfundsvidenskabelige forskning. Forsker-eksperten bliver i stigende grad en aktør i det offentlige rum. Dette diskuteres i afsnit 4. På baggrund af afsnittene 2 – 4 behandles spørgsmålet om uredelighed i afsnit 5, god videnskabelig praksis i afsnit 6 og i afsnit 7 diskuteres kort spørgsmålet om (fælles) videnskabssyn i samfundsvidenskaberne. I artiklen gøres flittig brug af fodnoter til at udbyde et spørgsmål eller gøres opmærksom på relevante sidetemaer. I overensstemmelse med debatten omkring UVVU bidrager de

samtidig til at nuancere og dække synspunkterne bedre – uden naturligvis at være fuldstændig dækkende.

2. Videnssamfundet, (samfunds) videnskaberne og medierne

I dette afsnit gives eksempler på problemstillinger, som på forskellig måde rejser spørgsmålet om behovet for et sæt retningslinjer vedrørende (u)redelighed, god forskningsmæssig praksis og deltagelse i den offentlige debat.

Samfundslivet bliver stadig mere komplekst og vidensefterspørgende og- brugende. Ændringer synes at ske med stadig stigende hastighed, og forsknings- og udredningsresultater indgår ofte i beslutningsprocesserne. I videnssamfundet bliver produktions- samfunds- og dagliglivet gennemsyret af og ofte afhængigt af viden. Det er en viden, som dækker over alt fra data over forståelse og kendsgerninger til tolkning og refleksion. Det er en viden, som især kommer fra forskningen. Det rejser umiddelbart spørgsmålet om ikke blot den umiddelbare nytteværdi af forskning men især om efterlevnen af »god videnskabelig praksis« under skabelsen eller bearbejdningen af denne viden, herunder også (u)afhængighed af politiske eller erhvervs-mæssige interesser og dermed muligheden for at kunne sige imod og sige fra. Med andre ord, faren for tilsigtet eller utilsigtet at blive dresseret skødehund for bestemte interesser – ingen nævnt, ingen glemt.

Forskningsresultater bliver ofte(re) katebald i politiske og offentlige debatter. Der ses tilbøjelighed til, at der enten er behov for at vurdere den udviste videnskabelige praksis eller, at man »truer« med at klage til UVVU. Begge dele er er betænkeligt, fordi det er en praksis, som ikke i længden er holdbar⁴. Dels fordi den sår mistillid til forskningsresultater, dels fordi den kan »kujonere« forskere, som beskæftiger sig med politisk højaktuelle og sprængfarlige emner. Hertil kommer, at disse

evalueringer rejser spørgsmålet om, hvilke standarder der skal anlægges, og hvormed de begrundes. Det er især vigtigt, når man går ud over, hvad der normalt er kernekompetencen hos de pågældende evaluatore, hvilket sker i betydelig grad. Hvordan kan teoretisk-orienterede forskere med vægt udtale sig om policy-relevans af en indsats, om en formidende publikation er »god«, eller når de slutter en evaluering af med anbefalinger, som strengt taget ikke har noget med sagen at gøre, men mere drejer sig om forskningsmæssig interessevaretagelse⁵.

I en undersøgelse af folketingspolitikeres brug af forskningsresultater, (Kallehauge P & Kindtler K 2000), oplyste mellem 75 og 85 % af de adspurgte politikere, at de tillagde samfunds- og sundhedsvidenskabelig forskning meget stor eller stor værdi. På det mere konkrete niveau blev der spurgt om, hvor stor betydning forskningsresultater har for det politiske arbejde. 74 % svarede, at for samfundsvidenskabs vedkommende var det af meget stor eller stor betydning, medens det tilsvarende tal for sundhedsvidenskab var 69 %. Der blev også spurgt om, hvor hyppigt forskningsresultater anvendes som grundlag for politiske initiativer. Her svarede 47 %, at det var meget ofte og ofte, når det drejede sig om samfundsvidenskab, medens det var 30 % for sundhedsvidenskab. Det var – i det mindste for nærværende forfatter – bemærkelsesværdigt, at 83 % angav, at de fik kendskab til nye forskningsresultater ved at læse rapporter.

Det er vigtigt at se spørgsmålet om uredelighed og god videnskabelig praksis i denne større sammenhæng, jfr. også det efterfølgende afsnit, og ikke blot ud fra forskningens snævre selv-og indforståede verden. En del af begrundelsen for det oprindelige »snævre« Udvalg for videnskabelige Uredelighed for sundhedsvidenskab, var problemer med fx. strid om (med)forfatterskab og misbrug af data, som primært havde rod i den karriere-

og prestigemæssige betydning af forskning, fx. det underliggende krav om, at man skal have publiceret for at blive overlæge samt, at en del af denne forskning foregår i blandede forsker-praktikermiljøer på sygehusene. I videnssamfundet indgår forskning imidlertid også i policy-formulering, hvorved problemet antager en anden karakter, jfr. også at Lomborgs (debat?) bog netop rettede sig mod grundlaget for policy-formulering, hvor traditionen i samfundsvidenskaben er en anden end i naturvidenskaben.

Samtidig skal man også være opmærksom på, at i videnssamfundet er nogle resultater mere velkomne end andre. Harmonerer de med de dominerende »sandhedsopfattelser« og politiske vinde? Tre eksempler illustrerer dette – samt det mere generelle omkring ideologi, politik og videnskab.

I nogle samfund, fx. det tidligere Sovjetunionen, bliver ideologien på nogle områder bestemmende for videnskaben, fordi resultaterne skulle stemme med ideologien. Man behøver blot at nævne genetikerens Lysenko, som stod for en arvebiologisk opfattelse, der næsten totalt forkastede den Mendel-baserede opfattelse. Opfattelsen var, at arvelighed i høj grad består i organismens evne til at kræve bestemte betingelser for udvikling og liv og passede derfor godt sammen med den dialektiske materialisme. Dette er forstemmende og understreger selvsagt behovet for uafhængig forskning og et åbent samfund, hvor en debat kan udfolde sig, uanset om den ikke bekommer de politiske magthavere. Den samfundsvidenskabelige forsknings begrænsede råderum i det tidligere Østeuropa er også et memento om dette og viser faren ved ethvert monopolistisk-videnskabeligt syn (som naturligvis i sin værste form kan udfolde sig i totalitære stater). Det næste eksempel viser – bortset fra forskningsmæssig uredelighed – at i et åbent samfund, kan misopfattelser imidlertid komme til at dominere, blot fordi de passer ind i tidsånden.

Eksempelet vedrører spørgsmålet om »culture-and nature« vs. biologi som bestemmende for unges adfærd og andre aspekter af menneskelig adfærd. Det var en debat, der opstod i 80'erne omkring den verdenskendte- og dominerende antropolog Margaret Meads gennembrudsbog fra sidst i tyverne. Der er sandsynligvis tale om videnskabelig udredelighed i dette centrale værk, men det centrale spørgsmål her er, hvorfor der ikke blev sat spørgsmålstejn herved tidligere. Martin Oran startede sin bog »Not even Wrong« fra 1983 med følgende observation, som har betydelig generalitet på mange områder⁶:

»Occasionally a message carried by the media finds an audience so eager to receive it that it is willing to suspend all critical judgment and adopt the message as its own. So it was with Margaret Mead's celebrated »Coming of Age in Samoa«⁷

Debatten i efteråret 2003 omkring psykologiprofessor Helmut Nyborgs forskning indenfor intelligens, illustrerer også, at synspunkter, som bryder med »tidens opfattelser« giver anledning til en utrolig ophidset debat – og indklagning for et universitetsinternt udvalg vedrørende redelighed og etik. Pointen her er ikke, hvem der har ret, men alene at vise, at når nogen bryder med den accepterede visdom – og hvad der passer i tiden(s politik), er det dobbelt vigtigt at stå vagt om vigtige principper som uafhængighed og integritet. På intelligensområdet kan man fx. også tænke tilbage på debatten om *The Bell Curve*: intelligence and class structure in American Life, (Herrnstein & Murray 1994). En anmeldelse i *Contemporary Psychology* (maj, 1995, vol 40, nummer 5) satte i indledningsafsnittet spørgsmålet i relief:

»*The Bell Curve* has a simple but powerful thesis: There are substantial individual and group differences in intelligence; these differences profoundly influence the social structure and organization of work in modern industrial societies, and they defy easy remediation. In the current political milieu, this book's message is not merely controversial, it is incendiary.

As scholars such as Daniel Moynihan, Arthur Jensen, and E. O. Wilson have learned, the mainstream media and much of the scientific community have little tolerance for those who would question our most cherished beliefs. Herrnstein and Murray have received similar treatment. They have been cast as racists and elitists, and *The Bell Curve* has been dismissed as pseudoscience, ironically by some commentators who broadly proclaim that their critique has not benefited from a reading of the book. The book's message cannot be dismissed so easily. Herrnstein and Murray have written one of the most provocative social science books published in many years. The issues raised are likely to be debated by academics and policy-makers for years to come«.

Forskningsresultater, som går mod den herskende mening, møder altid modvind. Mest, hvis det samtidig bryder med, hvad der er sat i værk i policy-sammenhæng og således har direkte samfundsrelevans. Dette adresseres også i nævnte anmeldelse:

The Bell Curve closes with a review of the policy implications of their findings. What is the role of the social scientist in the formulation of social policy? I agree with Kendler (1993) that it is clearly within the scientific realm to comment on the likely consequences of competing social policies. Judging the value, as opposed to the costs, of such policies is, however, is a matter of political rather than scientific discourse. As Kendler documents, many social scientists confuse these two functions. Herrnstein and Murray have been vigorously chastised for discussing policy implications on the basis of the work reviewed and the data analyzed in their book. Similar assertions are, however, regularly made by many investigators in the social sciences. For example, the implications of specific research projects are regularly found in grant applications where they are used to justify the request for funds. Seldom are the value judgments underlying these implications explicitly stated, but they are easily inferred. Herrnstein and Murray have, in my opinion, been much more »up front« about these matters than many social scientists, and their discussions fall clearly within the boundaries discussed by Kendler. They argue, for example, with regard to affirmative action, »Our contribution (we hope) is to calibrate the policy choices associated with affirmati-

ve action, to make costs and benefits clearer than they usually are« (pp. 387-388).

Det er også i dette lys, at man skal se en instans som UVVU. Direktøren for forskningsstyrelsen har udtrykt UVVUs rolle klart og tydeligt. Han noterede i forbindelse med Lomborg-sagen, (Hansen 2003b), at UVVU i denne sag som i andre tilsvarende sager udelukkende har til opgave at afgøre, om de fremgangsmåder (redelighed, god videnskabelig praksis), som man må forvente anvendt under frembringelsen af et videnskabeligt arbejde, faktisk er blevet overholdt i de konkrete tilfælde. UVVU har ikke til opgave at afgøre, om en forsker, en forskergruppe eller lignende har ret eller uret – eller om en videnskabelig teori eller lignende er sand eller falsk. Der er næppe tvivl om, at en række debatdeltagere er kommet for skade at tro, at afgørelsen samtidig kunne tages til indtægt for det sidste. Det følger også heraf, at UVVU som sådan heller ikke tager stilling til forskningsparadigme og videnskabssyn. Derfor bliver det også et centralt spørgsmål, hvad man skal forstå ved »god videnskabelig praksis«, fordi det som sådan således ikke vedrører metodevalg m.m., som altid hænger sammen med videnskabssyn.

3. Policy-relevans, praktisk relevans, ekspertrolle og forskningens integritet: skaber det dilemmaer?

Dele af erhvervslivet forsker og produktudvikler på livet løs – endda i en sådan grad, at fx en IBM-ansat forsker har fået Nobelprisen. Det er enten en konkurrenceparameter eller grundlæggende en forudsætning for overlevelse og ekspansion, fx i den farmaceutiske industri. De Godkendte Teknologiske Institutter, GTS, er bl.a. etableret for at bistå erhvervslivet⁸. Det er anvendelsesorienterede institutter, hvor overgangen mellem forskning, udvikling, udredning og konsulentarbejde er glidende – noget som i øvrigt er en general karakteristik som passer på store dele af dagens forskningsverden⁹.

Ethvert større ministerium med respekt for sig selv har enten et sektorforskningsinstitut¹⁰ eller en forsknings- og udredningsinstitution knyttet tæt til sig. Man kan blot nævne Danmarks Miljøundersøgelser og Miljøministeriet, Institut for Miljøvurdering og Miljøministeriet, Arbejds miljøinstituttet og Beskæftigelsesministeriet, Socialministeriet og Socialforskningsinstituttet, Fødevareministeriet og Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, Udenrigsministeriet og Dansk Udenrigspolitisk Institut (nu en del af Institut for Internationale Studier og Menneskerettigheder), Sundhedsministeriet og Statens Institut for Folkesundhed, Forsvarsministeriet og Forsvarets Forskningstjeneste, Boligministeriet (nu Økonomi- og erhvervsministeriet) og Statens Byggeforskningsinstitut osv..

Lidt uden for dette system finder man Dansk Sygehusinstitut, der i praksis er tæt knyttet til Amdrårdsforeningen, og som udover forskning og udredning også udfører egentlig konsulentarbejde¹¹ og AKF, som dækker det kommunale område, dog især det primærkommunale (men er også betydelig bredere, fx en del registerforskning).

Der findes mellemformer, fx den indlejrede DREAM-gruppe i Finansministeriet, som benyttede lejligheden til at løfte gruppen ud af Danmarks Statistik da den nuværende regering tiltrådte, utvivlsomt for at »have den tættere på«, Det økonomiske Råd eller Institut for pensions- og ældrepolitik i Socialministeriet, som er blevet indlejret i ministeriets nye Servicestyrelse. I Sundhedsstyrelsen finder man Institut for Evaluering og Medicinsk Teknologivurdering og i Lægemedelstyrelsen har man Institut for Rational Farmakoterapi¹².

Fælles for disse eksempler er forskningens åbenbare policy-relevans, som stort set er sektorinstitutternes *raison d'être*. Derfor er det også naturligt at være dobbelt opmærksom på, om man følger, hvad der på et givet

området opfattes som god videnskabelig praksis og måske især, at man ikke i konklusioner og sammenfatninger (eller mangel på samme!) tilsigtet eller utilsigtet kommer til at tjene bestemte interesser.¹³ Der er ikke åbenbare eksempler på dette,¹⁴ måske fordi man via bestyrelseskonstruktioner forsøger at skabe den nødvendige afstand mellem et sektorforskningsinstitut og dets økonomiske og interesse-mæssige hovedsponsor, måske også fordi de åbenbare interesser også selv er opmærksomme på forholdet.

Netop på grund af den direkte forbindelse mellem forsknings- og udredningsresultater og policy-udformning tiltrækker disse institutter sig ofte betydelig interesse – og derfor er det dobbelt vigtigt at være opmærksom på begreber som redelighed og god videnskabelig praksis. Man behøver blot at tænke på de politisk bestemte angreb på Det danske center for Menneskerettigheder i 2001/2002, hvor det i nogle politiske kredse blev opfattet som et »politiserende« center, som var ubekvemt for bestemt politiske synspunkter – og for dem, som ikke opfattede det som politiserende, var det måske netop fordi der var sammenfald med egne synspunkter?!. Debatten om centret illustrerer med al ønskelig tydelighed den glidende overgang mellem ideologi, politik og videnskab – især når der er tale om bredere samfundsmæssige forhold – som jo i sagens natur netop er samfundsvidenskabernes genstandsområde i modsætning til natur-og sundhedsvidenskaben.

Hvis man opfatter forskningsfriheden,¹⁵ som bestående af tre dele, kan man spørge, om alle tre dele er opfyldt i lige høj grad på et sektorinstitut. Der er for det første friheden til at drage de slutninger, som forskningen fører frem til, jfr. foran. For det andet er der friheden eller måske snarere retten og pligten til at offentliggøre resultaterne fra forskningen og endelig er der for det tredje friheden til at vælge opgaver og metoder. Friheden til helt frit at vælge opgaver er utvivlsomt i sagens

natur begrænset på et sektorinstitut sammenlignet med et universitet. Om det er et tab overlades til læserens vurdering.

Økonomiske interesser spiller naturligvis en rolle. Det afgørende er, om økonomiske midler er forbundet med bestemte metodevalg, følgegrupper med uklare beføjelser, publiceringsklausuler osv. – hvilket bør være absolut forbudt, i givet fald bør de pågældende bruge et konsulentfirma – eller om midlerne er ubundne, bortset fra angivelsen af opgaven eller området, som der skal forskes i.¹⁶

Ovenstående er ikke et forsøg på at skabe et problembillede i forhold til sektorforskningsinstitutterne, men det illustrerer måske klarere, hvad der er sket og sker i videnssamfundet. Samtidig er det måske også en indikation af, at universiteterne ikke er i stand til at levere denne form for forskning. Man ser dog dele af universitetsforskningen optræde i direkte konkurrence med sektorforskningsinstitutter på en lang række områder. Ligesom der nogle steder er ved at udskille sig mere policy-orienteret forskningsmiljøer, som overlapper med sektorforskningsinstitutterne.

Universitetsforskernes ubestridte frihed – hvilket ikke er lig med uafhængighed af interesser – gør, at en række af dem ofte bruges som eksperter i medierne. Det rejser en række spørgsmål, ikke blot i forhold til universitetsforskere, men for alle forsker-eksperter: hvad kvalificerer til at blive ekspert, hvad kan (bør) man udtale sig om, hvornår optræder man alene positivt (»faktuelt«), hvornår er man normativ (uden at udenforstående måske gennemskuer det) osv.. Det er spørgsmål, som trænger sig mere og mere på i takt med den stigende anvendelse af eksperter.

4. Forskeren som ekspert i det offentlige rum

Forskere optræder i medierne som eksperter – personer, der (angiveligt) upartisk ud-

lægger en sag eller nogle sammenhænge, ligesom de udpeges til forskellige udvalg. Deres rolle er ofte tvetydig. Dels den fagkyndige, den faktisk orienterede person, dels den policy-orienterede, som har en (faglig velbegrunder) mening om udformningen af et påtænkt indgreb. Det er i sagens natur især omkring det policy-orienterede, at der opstår debat. Det er måske derfor, at man sjældent ser forskere fra sektorforskningsinstitutter træde frem i forbindelse med det sidste, især hvis det direkte vedrører moderministeriet.

Man siger, at statsministeren har sat spørgsmålstegn ved ekspertrollen- og veldet. Det er i nogen kredse – måske især uden for de kredse, som leverer eksperterne – blevet mødt med vrede og påstande om kun at ville benytte »nikke-eksperter«. Debatten illustrerer en betydelig naivitet omkring rollen som ekspert og hvem man (= beslutningstagerne) vælger at inddrage, ligesom den underliggende politiske tolkning (positiv og negativ) af eksperters rolle heller ikke er forstået.

I nytårstalen 2001/2002 sagde statsministeren:

»Vi tror på, at mennesker er bedst til selv at vælge. Vi behøver ikke eksperter og smagsdommere til at bestemme på vore vegne. I de senere år er der ved knopskydning skudt et sandt vildnis af statslige råd og nævn og institutioner op overalt. Mange af dem har udviklet sig til statsautoriserede smagsdommere, som fastslår, hvad der er godt og rigtigt på forskellige områder. Der er tendenser til et eksperttyranni, som risikerer at undertrykke den frie folkelige debat. Befolkningen skal ikke finde sig i løftede pegefingre fra såkaldte eksperter, der mener at vide bedst. Eksperter kan være gode nok til at formidle faktisk viden, men når vi skal træffe personlige valg, er vi alle eksperter.«

Det er især den sidste sætning, man bør hæfte sig ved – den »rene« ekspert-rolle, dvs. ikke den tolkende og udlæggende, men den mere faktisk orienterede. Det er den gamle debat om positiv vs. normativ, som her blot spejles ind i ekspertrollen. I stedet for (poli-

tisk?) fornærmethed burde den del af forskersamfundet, som optræder i medierne og, eller forskellige udvalg og kommissioner måske gennemføre en selvransagelse vedrørende deres præcise rolle. Man kunne fx blot have spurgt til én af de sidste sætninger i SSFs etiske retningslinjer: »Offentliggørelse af konklusioner eller delresultater bør kun, hvis der foreligger særlige omstændigheder, ske før undersøgelsen er afsluttet og tilgængelig på den anførte [...] jfr. det tidligere citerede punkt 5] måde.« Personligt finder jeg den for restriktiv, men problemstillingen er vigtig.

Det rejser automatisk spørgsmålet om grundlaget for forskeres offentlige udtalelser og ytringer: egen forskning, kendskab til andres resultater eller blot »kvalificeret mening«. Med andre ord udstrækkes redelighed og god videnskabelig praksis også til formidlingen og offentlig udlægning af resultaterne – og mere generelt forskernes ageren i det offentlige rum uanset om formen er skriftlig eller mundtlig?

Hvornår er man ekspert, hvornår almindelig borger? Hvornår misbruger man sin titel til uberettiget at give sine ord større autoritet? Skal synspunkter fra en professor i mikrobiologi omkring en række sundhedspolitiske synspunkter, som den pågældende ikke har forsket i eller beskæftiget sig med i en lidt dybere faglig sammenhæng, tillægges større vægt, fordi det kommer fra en professor dr. med? Medierne tager – forståelig nok – afsæt i de akademiske fjer, og reflekterer sjældent over, om den pågældende evt. er på ukendt territorium, og hvis det samtidig er kombineret med en sproglig saft og fylde, fx PAK (politisk-administrative kompleks) og DJØF-isering, ja så siger det bingo.

Man kan derfor spørge, om der er behov for et sæt retningslinjer for deltagelse i den offentlige debat, når det sker med forskerens akademiske autoritet.¹⁷ Pointen er ikke så

meget de præcise retningslinjer, men den proces som udarbejdelse af dem skaber, den debat der følger i kølvandet osv..

Udvalget, der så UVVUs grundlag efter i sømmene, (Forskningsstyrelsens arbejdsgruppe 2003), er inde på, om uredelighedstanken skal udstrækkes til ytringer i det offentlige rum, i modsætning til det videnskabelige rum. Det understreges, at der som udgangspunkt skal foreligge et produkt, hvor det centrale er en skriftlig form, dvs. også i princippet en kronik (skrevet med anvendelse af fx. professoritel). Arbejdsgruppen konkluderer, at ethvert skriftligt produkt fra en forskers hånd, uanset dets fremtrædelsesform skal kunne underkastes en prøvelse for uredelighed. Til gengæld, noteres det, bør UVVU være yderst tilbageholdende med at bedømme en forskers indlæg i og bidrag til den offentlige debat i pressen.

Som alternativ hertil kunne overvejes en afgrænsning gående ud på »regler« (normer) for deltagelse i den offentlige debat, når man optræder som forsker, dvs. med angivelse af titel og/eller arbejdssted, uanset om det er skriftlige eller mundtlige ytringer, fx. kronik, større artikler i dagspressen, læserbreve, responsum til offentlig forbrug eller et TV-interview.¹⁸ Ekspertdeltagelse i den offentlige debat egner sig i almindelighed ikke til at være omfattet af, hvad der defineres som uredelighed, mens der er omvendt behov for en debat om normer for deltagelse i den offentlige debat qua rollen som forsker. Det anfægter naturligvis ikke ytringsfriheden, men vedrører således alene spørgsmålet om rollen som ekspert og formidlingen samt tolkningen af forskningsbaserede resultater, uanset om det er egne eller andres. I forhold til det skitserede indtager debatbøger¹⁹ og populærvidenskabelige fremstillinger en mellemstilling. På grund af deres længde – og dermed også mulighed for såvel nuancer som dokumentation – bør de nok være omfattet af muligheden for at afprøve redelighed i fremstil-

lingen.

For de fleste samfundsvidenskabelige forskere er det åbenbart, at der på mange områder er sammenhæng mellem politiske holdninger og faglige overbevisninger – og dermed som regel også de policy-anbefalinger, som de pågældende fremsætter. Spørgsmålet er naturligvis hvilke konsekvenser og konklusioner den enkelte drager af dette²⁰. Nogen går i retning af, at så er det hele én stor pærevæling med frit slag for markedsføring af politiske synspunkter under dække af videnskabelighed, medens andre forsøger at skelne mellem snot og skæg – fortsat i erkendelse af, at overgangene er glidende.

Heine Andersen har undersøgt den første del af spørgsmålet, (Andersen 1998). Undersøgelsen fra midten af 90'erne er baseret på interviews med mere end 700 aktive forskere. Afsættet var en konstatering af, at alle samfundsvidenskabelige fag i deres historiske oprindelse tydeligvis har et politisk og moralsk engagement. Det præger samtidig mere grundlæggende forestillinger om individ og samfund og forholdet mellem dem. Derfor kan samfundsvidenskaberne aldrig undgå en debat om videnskab, ideologi og politik.

Undersøgelsen konklusion var en ret tydelig sammenhæng mellem forskernes politiske holdninger og deres faglige overbevisning, fx. omkring menneskebillede (fra rationel egeninteresse til handling primært på grundlag af personlig moral), forståelse af samfundet (fra forstås ud fra de enkelte individer til ingen mening at søge en helhedsforståelse) eller videnskabsideal (traditionel positivistisk forudsigelsesideal over et humanistiske-hermeneutisk ideal til et kritisk-teoretisk videnskabssyn). Det er også åbenbart, at der er sammenhæng mellem vurdering af den forskningsmæssige støtte for bestemte udsagn og politisk ståsted (defineret ved stemmeafgivning ved Folketingsvalget i 1994). Et udsagn som »en nedsættelse af mindstelønnen vil reducere arbejdsløshed« eller »poli-

tisk demokrati forudsætter en fri marked-søkonomi« viste klart, at vurdering af »rigtighed« af udsagnet (ialt 9) hang sammen med politisk ståsted. Heine Andersen noterer: »at dømme efter tallene har politiske holdninger størst betydning i fagene nationaløkonomi, samt politologi og sociologi, mindst i erhvervsøkonomi. Det kan måske tolkes som udtryk for, at nationaløkonomi, politologi og sociologi er fag, der er stærkere politiseret, fordi de er orienteret mod politiske beslutningsprocesser, og offentlige politiske debatter, bl.a. ikraft af forskningens anvendelsesigte og uddannelsernes erhvervssigte«, (Andersen 1998c), p. 43.

5. Videnskabelig uredelighed gælder på tværs af videnskaberne.

Indtil nu har spørgsmålet om videnskabelig uredelighed og god videnskabelig praksis ikke været behandlet systematisk. Det kan nu gøres på baggrund af ovenstående.

Der er ikke tvivl om, at videnskabelig uredelighed er en kategori adskilt fra god videnskabelig praksis. Hertil kommer, at uredelighed med nuancer må opfattes som fælles på tværs af alle videnskaberne.

Det drejer sig dybest set om den personlige eller gruppemæssige integritet, som er en nødvendig men ikke tilstrækkelig forudsætning for tillid til forskningsmæssige resultater og de forskere, som har frembragt dem.

Uredelighed drejer sig kort fortalt om generelle leveregler, som »du må ikke lyve«, »du må ikke bedrage« og »du må ikke snyde« eller sagt på en anden måde: vær ærlig, sig hele sandheden (og ikke varianten: sig sandheden, men ikke nødvendigvis det hele). I en vis forstand er det ikke særlige regler for forskning, men af almen karakter i livets forhold.

Ser man på listen af emner i § 3 i Bekendtgørelsen om Udvalgene vedrørende viden-

skabelig Uredelighed, jfr. fodnote 1, er der stort set tale om eksempler af den nævnte karakter: man må ikke konstruere data, man må ikke plagiere, man må ikke uretmæssig angive en ufortjent forfatterrolle, man må ikke forvride gengivelse af andres resultater, konklusioner skal være sanddru og følgerigtige osv..

Sådanne regler forekommer selvfølgelig og selvindlysende, men praksis viser desværre, at det ikke er tilfældet. Den menneskelige natur er ikke et glansbillede. Ambitioner, tørsten efter prestige, søgen efter at blive kendt, karriereambitioner osv. er stærke drivekræfter, der frembringer mange uheldige eksempler. Både i nutid og fortid. Søgning til denne artikel viser – uden at søgningen på nogen måde er udtømmende – at problemet synes størst inden for natur-og sundhedsvidenskaberne. Fra 2002 kan således nævnessagen fra Bell Laboratories, hvor en meget anerkendt forsker, som blev omtalt til Nobelprisen, blev afsløret for at have fusket med data.

Årsagen til, at den (tilsynladende) hyppigere forekomst indenfor natur-og sundhedsvidenskaberne kan dels være større opmærksomhed omkring problemet,²¹ dels at på disse områder søger resultater ofte repliceret m.m. og der findes lovmæssigheder. Såvel replicering som »lovmæssigheder« er det mere sparsomt med i samfundsvidenskaberne og humaniora.

Tabel 1 illustrerer typer af klagepunkter for perioden 1993-97, dvs. alene i perioden med ren sundhedsvidenskab. En hurtig gennemgang af de seneste årsberetninger ændrer ikke afgørende ved billedet. I perioden 1993-1997 var der i alt 41 sager, hvoraf 24 blev afsluttet med en afgørelse. Antallet af sager per år er således lavt, fx. 14 i 2002.

*Tabel 1: Klagepunkter og antal af sager
hvor de blev rejst (afgjorte sager)*

	1993-1997
Konstruktion af data	2
Plagiat	3
Tyveri af data	2
Falsk metodebeskrivelse	3
Forvredet statistik eller konklusion	2
Undertrykkelse af publikation af uønskede data	4
Uberettiget brug af data	4
Spørgelsesforfatterskab	2
Problemer vedrørende forfatterskab og citation	8

Kilde: (Andersen 1998a)

Der er en gråzone omkring nogle af punkterne i § 3, hvor det er diskutabelt om, der tales om de nævnte bibelske leveregler eller noget, der minder om »god videnskabelige skik«, eller måske snarere »god arbejdspraksis«, fx punkt 5 om bevidst forvredet fortolkning af resultater og forvridning af konklusioner og punkt 7 vedrørende bevidst fordrejet gengivelse af andres resultater. Begge steder optræder »bevidst«. Problemet er, hvordan man i praksis kan afgøre dette.

UVVU har haft den praksis, at man i konklusionen påtaler afvigelser fra god videnskabelig praksis i sager, hvor der ikke direkte har været tale om videnskabelige uredelighed, jfr. denne artikels første linier. Arbejdsgruppen vedrørende forskningsetiske regler noterer lakonisk, at der ikke er hjemmel i den gældende bekendtgørelse for denne praksis, p. 8, (Forskningsstyrelsen arbejdsgruppe 2003). Der er næppe tvivl om det formelt korrekte i konstateringen, jfr. teksten i Bekendtgørelsen. Samtidig noteres det, at UvvuU kan have et »legitimt behov for – i begrænset omfang – at udtrykke kritik uden for de klare tilfælde af uredelighed. ... Imidlertid bør en påtale af afvigelse af god videnskabelige skik være indeholdt i udtalelsens præmisser, ikke i konklusionen.«, ibid, p. 9. Et par eksempler kan illustrere problemstillingen.

I en sag fra 2000/2001 (sag nr. 7 i Beretningen for 2000 og (afgørelsen), sag nr. 3, Beretningen 2001). Det var en sag, som det humanistisk-samfundvidenskabelige udvalg behandlede. Klageren mente, at der var tale om vildledning om et videnskabeligt budskab gennem forvridning af resultater og konklusioner, manipulation med citater og citatfusk i forbindelse med brug af et arbejde af klageren, som den indklagede havde brugt i en bog.

Udvalget konkluderede, at der ikke var tale om uredelighed, men »derimod havde indklagede handlet i strid med god videnskabelig skik ved den manglende citatkontrol og fejlcitering.«, p. 26, (Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed 2002). Vedrørende det videnskabelige budskab og konklusioner, mente udvalget, at der i videnskabelige diskussioner skal være betydelig spillerum for alternative og kritiske tolkninger af et videnskabeligt værk, såvel af konkrete tekststeder som bagvedliggende videnskabelige positioner. Som det formuleres efter en længere diskussion: »En sådan »dybdehermeneutisk« læsning kan ikke i sig selv karakteriseres som videnskabelig uredelighed«, p. 26, (Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed 2002). Vedrørende spørgsmålet om et retvisende referat af konklusioner eller positioner fandt udvalget, at heller ikke enhver mistolkning af en tekst eller mangel på præcision i et referat kan opfattes som videnskabelig uredelighed, fordi ethvert referat er en forenkling og at ethvert citat er en udvælgelse fra en større kontekst. Sålænge at det ikke kan godtgøres, at det er bevidst, kan man ikke tale om uredelighed.

Det andet eksempel vedrører en ph.d.-afhandling, hvor klagerne påstod, at der var bevidst fejlagtige oplysninger i afhandlingen. Klagen blev behandlet i to omgange, hhv. som sag nr. 5 i 2000 og sag nr. 1 i 2001. I 2000 fandt udvalget for jordbrug mm... ikke, at der var tale om uredelighed, om end der i et tekstafsnit i afhandlingen var givet fejlagtige oplysninger.

ger, men det kunne ikke godtgøres, at det var bevidst, idet de rigtige taloplysninger fremgik af en figur. Sagen blev genoptaget, fordi klageren havde fremsendt nye oplysninger, som ikke havde været en del af UVVUs afgørelse. Den indklagede medgav nu, at klageren havde ret i, at der var forkerte taloplysninger, men at de rigtige tale fremgik af en anden af indklagedes arbejder. Talfejlen havde ifølge indklagede ikke betydning for konklusionerne. UVVU fandt fortsat, at der ikke var tale om videnskabelig uredelighed, ligesom UVVU også fandt, at det lå udenfor beføjelserne at vurdere kvaliteten af forskningen. Man konkluderede imidlertid, at den undladte kontrol af talmaterialet var i strid med god videnskabelig praksis og fejlen måtte anses for væsentlig, fordi den ikke fremtrådte som åbenbar i lyset af andre oplysninger i publikationen.

Sammenfattende er der behov for regler for (u)redelighed. Det er imidlertid vigtigt at holde sig ret snævert til de almene aspekter. Spørgsmålet om »god videnskabelig praksis« er imidlertid en anden sag.

Inden diskussionen af god videnskabelig praksis skal bemærkes, at flere samfundsvidenskabelige tidsskrifter nu kræver, at data og computerprogrammer gøres tilgængelige i forbindelse med publicering af artikler. Journal of Applied Econometrics har følgende til forfattere:

Authors will be expected to make available a complete set of data used as well as any specialised computer programs employed, preferably in a machine-readable form. In cases where there are restrictions on the dissemination of the data the responsibility of obtaining the required permission to use the data rests with the interested investigator and not with the author. The condition of making available the specialised computer programs can be met either by providing a program listing or by allowing other investigators to use the program on an installation to which public access is possible. Authors of accepted papers are expected to deposit their data in electronic form

onto the journal's data archive. Copies of the Guidelines for users of the Journal of Applied Econometrics Data Archive can be obtained from the journal editors or the publishers. The Guidelines will also be published in the journal from time to time. ... Authors of accepted papers are strongly recommended to read these instructions carefully«.

Det er desværre endnu ikke et almindeligt krav, men burde være det ved alle kvantitative samfundsvidenskabelige undersøgelser.²² Det kunne være en nødvendig, men langt fra tilstrækkelig forebyggende foranstaltning.

I forbindelse med ovenstående har nogle få samfundsforskere uformelt været spurgt, om de har kendskab til publicerede arbejder, hvor de mener, der har været »fiflet« med data. Ingen har haft overbevisende eksempler, men flere nævner, at en mere subtil variant består i model-valg i de forskellige regressionsanalyser. Egen erfaring siger, at det sidste kan være et problem, ligesom min personlige fornemmelse siger, at dataudvælgelse m.m. kan forekomme. Det er derfor åbenbart at dataudvælgelse/exclusion er en væsentlig del af metodebeskrivelsen, jfr. næste afsnit.

6. »God videnskabelig praksis« = »videnskabelig skrivepraksis« på tvær af videnskaberne

Ser man på eksemplerne ovenfor vedrører »god videnskabelig praksis« snarere »god skrivepraksis«, og burde derfor omtales som »videnskabelig skrivepraksis« for at undgå sammenblanding med og association til videnskabelig fremgangsmåde, videnskabelige metode m.m., som har bund i videnskabsforståelse og videnskabsparadigmer. Hvis man holder sig til »videnskabelige skrivepraksis«, kan der også godt være regler på tværs af videnskaberne.

Hvad er da videnskabelige skrivepraksis? Det vedrører en række – for mig at se – selvindlysende forhold, som ikke her er udtømmende listet:

- Kun reelle, egentlig bidragsydende forfattere optræder på forfatterlisterne (næppe det store problem i samfundsvidenskaberne p.t., er/har været det i lægevidenskaberne og i store laboratoriegrupper.)²³
- Interesser skal erklæres, ikke blot økonomiske men også på anden vis, fx. hvem en artikel evt. oprindelig er udarbejdet for.
- Citater skal være retvisende, dvs. ikke taget (urimeligt) ud af kontekst og korrekte, incl. at trunkering markeres efter alment accepterede regler, typisk de tre punkummer eller firkantede parenteser.
- Referencer til primærkilder, som ikke er læst, men baseret på referencer i sekundærkilder skal undgås og i påkommende fald altid fremgå klart.
- Man skal henvise til kilder, når der direkte eller i »svag parafrase« tages fra andre kilder (jfr. reglerne for uredelighed, idet der jo her er tale om intellektuelt tyveri).
- Redegørelse for anvendt metode og centrale fravalg
- Datatilgængelighed for tredjepart bør være et naturligt tilbud, incl. set-up til computerprogram og evt. særligt udviklede programmer.
- I diskussions- og resultatafsnittet diskuteres alternative tolkninger
- Men det er nok for krævende at insistere på alternative tilgange.
- En balanceret diskussion i forhold til den eksisterende litteratur er også ønskelig, men ofte er problemstillingerne énsidige i udgangspunktet. Alligevel burde det nok være et krav, at man rudimentært forsøger med en mere generel indplacering.

Som nævnt kan der føjes andre punkter til, men kernen er, at der er tale om »skrive- og præsentationsregler«, som næppe bør indpakkes som »god videnskabelig praksis«, fordi det skaber association til, hvad der er den »rigtige« videnskabelige metode m.m.. Ovenstående er således på en række områder blot en simpel udvidelse og omskriving af det tidligere citerede afsnit om retningslinjer

for forskningsetik i samfundsvidenskaberne, (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd 2002). Det kan næppe være kontroversielt. Som ved så meget andet i denne forbindelse, skal sådanne selvfølgeligheder indsocialiseres i løbet af studietid og ph.d-stipendiat-tiden. At det så er langt fra »samfundsvidenskabelig metode« er en helt anden sag.

Daniel Andersen, én af de åndelige fædre til det oprindelige Udvalg vedrørende videnskabelig Uredelighed, noterede i 1997, (Andersen 1998b), at formålet med udvalgets retningslinjer ikke var at skabe helt nye principper. Tværtimod havde det været målet at søge nedfældet eksplicit, hvad der allerede implicit syntes at være konsensus om inden for den sundhedsvidenskabelige forskerverden. Dette kunne, noterede han, give anledning til modsat rettede reaktioner hos brugerne. De kan på den ene side føle noget af indholdet velkendt og dermed overflødigt. På den anden side kan noget forekomme nyt uden egentlig at være det, fordi den enkelte forsker ikke altid i alle detaljer og inden for alle områder har gjort sig klart eller fået undervisning i, hvad der er en fælles opfattelse af god forskningsskik. Og, ikke sjældent opstår behov for klargørelse af principper for god videnskabelig praksis først, når der er opstået en konflikt. Derfor kan sådanne retningslinjer være nyttige og en UVVU, der fokuserer på uredelighed og god (videnskabelig) skrivepraksis er velberettiget – også for samfundsvidenskaberne.

7. Fælles videnskabsparadigme i samfundsvidenskaberne?

Hvis UVVU skulle beskæftige sig med anvendt videnskabelig metode i forbindelse med konkrete klager, ville opgaven blive såvel uoverskuelig som meget problematisk, ja direkte uønskelig. Det ville udvikle sig til intellektuel tyranni.

Videnskabelige metoder har grundlæggende rod i videnskabssyn/videnskabsparadigme og derom er der på ingen måde enighed. Der findes da heller ikke eksplicitte fortalere for tanken om, at UVVU skulle beskæftige sig med, hvad der er »rigtige« metoder, med hvad der er rigtigt og forkert, men nogle har utvivlsomt tænkt tanken, når de ser, hvad de betragter som tåbeligheder i andre paradigmer. I forbindelse med det åbne brev som blev omtalt i indledningen modtog jeg et par e-mails fra personer, som jeg har stor respekt for, som reelt set havde dette budskab.

Selv om mange ønsker sig et (mere) fælles videnskabssyn i samfundsvidenskaberne – så længe det blot bliver deres – er det ikke realistisk. Ganske vist har eksempelvis den traditionelle økonomiske tilgang, bl.a. metodologiske individualisme og en vis formalisme, trængt sig ind i politologien, sociologi og jura, men er på ingen måde hverken dominerende eller accepteret.

Når, som Heine Andersen noterede i sin undersøgelse, faglige overbevisninger og grundopfattelser i vidt omfang synes at hænge med politisk overbevisning, vil det være naturligt at konkludere, som han gør. Et metodologisk princip om størst mulig intellektuel åbenhed og selvkritisk refleksion er et åbenbart, men også forsømt, krav. Det må ikke føre til relativisme – men åben diskussion. Når David Favrholt om den stærke (og nok også den svage udgave) af social konstruktivisme siger;

»Der er her tale om en reduktionisme, hvis konklusioner er så rabiante og skingrende tåbelige, at man dårligt kan referere dem uden straks at blive beskyldt for at have forvansket dem – hvilket jeg da også er blevet af kolleger her på instituttet. Men her må jeg melde hus forbi, og i det følgende er der da heller ikke nogen forvanskning. Jeg har med stor omhu arbejdet mig igennem de mange social konstruktivistiske værker med stadig tanke på, at man skal give modstanderen al den kredit, der

overhovedet kan mobiliseres, før man fremfører sin kritik.«, (Favrholt).

er det klar tale, ikke en relativistisk position men også oplæg til en intellektuel debat, hvor positioner prøves af.

På godt og ondt – mest det sidste – er der (for) mange videnskabssyn i samfundsvidenskaberne – og det er måske her, at samfundsvidenskaberne skiller sig mest markant ud fra natur- og sundhedsvidenskaberne. Det er imidlertid en særkilt opgave at redegøre for disse videnskabssyn og vurdere dem. Men det er også åbenbart, at »regler« for videnskabelig metode, ville støde direkte mod den åbne debat, der bør være, men alt for sjældent er mellem de forskellige videnskabssyn. De fleste gemmer sig nemlig helst blandt ligesindede og foretrækker de døves dialog.

8. Sammenfatning

I debatten på kølvandet på Lomborg-afgørelsen har berettigelsen af UVVU og UVVUs virkemåde og virkeområder været diskuteret. Og spørgsmålet om fx. en fælles opfattelse af samfundsvidenskabelig praksis, dvs. på tværs af den mangfoldighed som samfundsvidenskaberne udgør, har tiltrukket sig en vis opmærksom.

Nogle samfundsvidenskabelige forskere har ment, at en sådan institution ikke er nødvendig. Set i lyset af dagens videnssamfund er det imidlertid synspunktet i denne artikel, at hvis UVVU indskrænker sig til a) uredelighed i almindelig sund fornuft forstand (»du må ikke lyve eller bedrage«, »du må ikke stjæle«, »du må ikke pynte dig med lånte fjer« osv) og b) simpel konstatering af, om god skrivepraksis er fulgt, vil det være en nyttig instans, om ikke andet så fordi den måske ved sin blotte eksistens kan virke forebyggende. Det er imidlertid lige så vigtigt, at såvel a) som b) opbygges som selvfølgelige normer i løbet af studie- og ph.d-tid. Forskningsmæssig og personlig integritet er

nøgleord i en tid, hvor viden i stigende grad indgår i policy-dannelse. Derfor kan almene – omend lidt selvfølgelige fælles adfærdsregler – være nyttige.

Disse forhold kan udmærket være fælles for samtlige videnskaber. Hverken på tværs af videnskaberne eller indenfor samfundsvidenskaberne kan der opbygges noget, som minder om fælles videnskabssyn, videnskabsparadigme – og derfor kan man heller ikke som sådan tale om »almindeligt accepterede forskningsmetoder« – de er nemlig forankret i videnskabsparadigmet.

Der er et påtrængende behov for at arbejde med normer for »forskeres deltagelse i den offentlige debat«. Det er ikke en sag for UVVU, men kunne fx. tages op i AC-regi.

Noter

1. Uredelighed defineres i Bekendtgørelsens paragraf 3, (1998), hvor stk. 1 dækker over »objektiv uredelighed« og stk. 2 over »subjektiv uredelighed«, hvor der ved det sidste skal være tale om forsæt. §3: »videnskabelig uredelighed omfatter handlinger eller undladelser, hvorved der i forskning sker forfalskning eller forvridning af det videnskabelige budskab eller grov vildledning om en persons indsats i forskningen, og omfatter bl.a. 1. Konstruktion af data. 2. Selektiv eller skjult kassation af uønskede resultater. 3. Substitution med fiktive data. 4. Bevidst vildledende anvendelse af statistiske metoder. 5. Bevidst forvredet fortolkning af resultater og forvridning af konklusioner. 6. Plagiering af andres resultater. 7. Bevidst fordrejet gengivelse af andres resultater. 8. Uretmæssig angivelse af forfatterrolle. 9. Ansøgninger med urigtige oplysninger. Stk. 2. For at kunne betegne adfærd som videnskabelig uredelighed skal det kunne dokumenteres, at den pågældende har handlet forsætligt eller udvist grov forsømmelighed i forbindelse med
2. Denne artikel tager afsæt i Lomborg-sagen, men drejer sig ikke om sagens indhold eller forløb. Afgørelsen blev anket til videnskabsministeren. Anken er blevet behandlet, og i skrivende stund ligger den til samlet vurdering i juridisk afdeling i Videnskabsministeriet, se (Hansen 2003a) for en udmærket oversigt sagen per 14. september 2003. Se Zahle for visse juridiske aspekter, (Zahle 2003), især klargøringen af, hvad der skal forstås ved uredelighed. – Ud over det åbne brev gav sagen anledning til to andre underskriftsindsamlinger. Den ene var placeret i et samfundsvidenskabeligt miljø (Handelshøjskolen i København) og tog afstand fra UVVUs fremgangsmåde, den anden i et sundheds/naturvidenskabeligt miljø (Rigshospitalet/DTU) og støttede UVVU. Samlet lykkedes det at indsamle 6-700 underskrifter. Det viser den interesse og de emotioner, sagen affødte på de højere læreranstalter. Den samfundsvidenskabelige begrundelse lød: »Undertegnede tager afstand fra den afgørelse som Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed har fremsat i sagen mod Bjørn Lomborg. – Uanset hvad man mener om Bjørn Lomborgs synspunkter, er udvalgets fremgangsmåde uacceptabel, særlig i lyset af anklagens alvor. – UVVU refererer i sin afgørelse alene en kritik fremsat af Lomborgs modstandere, og forklarer ikke for hvert anklagepunkts vedkommende, hvorfor udvalget finder den fremsatte kritik overbevisende [og] udelader i afgørelsen væsentlig, offentlig tilgængelig information, der svækker anklagen om uredelighed, herunder Bjørn Lomborgs svar på den fremsatte kritik.«. I en vis forstand er der tale om et spørgsmål om sagsbehandling og retssikkerhed og i en anden forstand, som fremgår af begrundelsen for de netop citerede formuleringer, også et spørgsmål om, hvad UVVU konkret skal tage stilling til, herunder hvem der har »ret« i en videnskabelig disput.
3. Et morsomt og tankevækkende bidrag til denne debat leverede fysikprofessor Alan Sokal i 1996, da han fik publiceret en non-sense artikel i et anerkendt socialkonstruktivistisk tidsskrift, Social Text. Den var bevidst skrevet som »meningsløs« og gik igennem referee-processen. Det har affødt mange reaktioner, se Sokals hjemmeside for detaljer og artiklen, www.physics.nyu.edu/faculty/sokal. Om artiklen skriver han: »for some years I've been troubled by an apparent decline in the standards of intellectual rigor in certain precincts of the American academic humanities ... So, to test the prevailing intellectual standards ...: Would a leading North American journal of cultural studies ... publish an article liberally salted with nonsense if (a) it sounded good and (b) it flatter-

red the editors' ideological preconceptions?» – Et par år senere tog han sammen med en fransk kollega den franske postmodernisme op til (u)kærlig behandling i bogen: *Intellectual impostures: Postmodern philosophers' abuse of science*. (Sokal & Bricmont 1998). Et tidligere og et senere bidrag til denne mere generelle debat om, hvad »sand videnskab er« findes i (Gross & Levitt 1994; Koertge 1998)

4. Der kan indenfor det sidste halve år nævnes tre evalueringer igangsat på baggrund af en offentlig debat: en publikation fra Socialforskningsinstituttet om integration, (Kærgård, Lund, & Wadensjö 2003), om iltsvind i de indre farvande, (Gray et al. 2003), og publikationerne fra Institut for Miljøforskning, (Andersen 2003). Hertil kommer, at to folketingsmedlemmer truede med at indklage en publikation fra DUPI for UVVU (og gjorde det), fordi partilederen i et interview med en gymnasieelev var dårlig omtalt, og en navngiven projektmager truede ligeledes med at gå til UVVU (uden p.t. at have gjort) på baggrund af en debatbog om projektmageri udgivet af to forskere ved Handelshøjskolen. – Det kan ikke udelukkes, at de sidste to sager er affødt af opmærksomheden omkring eksistensen af UVVU i kølvandet af Lomborgsagen, hvorfor man nok skal være forsigtig med at generalisere.
5. Et eksempel findes i evalueringen af Danmarks Miljøundersøgelser, DMU, (Gray et al. 2003). En anbefaling om midler til bestemte aktiviteter og betoningen af behovet for god forskning blev i pressen trukket frem som noget vigtigt – utvivlsomt som en art kommentar til regeringens politik på området. Som jeg læser kommissoriet, falder anbefalingen ikke ind under det, og illustrerer hvor svært det kan være at balancere, selv for anerkendte forskere. Det er også tankevækkende, at det efterfølgende var nødvendigt at udsende en korrektion. (DMU 2003). En model fra et andet institut var efter instituttets egen mening omtalt på »vildledende og delvis usand« måde i evalueringen. Instituttet fandt, at omtale kunne skade det forretningsmæssigt. Det hedder lakonisk i pressemeddelelsen: »Panelet har svaret, at ikke har været panelets hensigt at evaluere XX's arbejde. Panelet har derfor besluttet at slette sætningen i evalueringsrapporten.« Det viser i al sin enkelhed, hvor let evalueringer af denne type kan blive en boomerang og viser noget om evaluatorernes egen (mangel på?) grundighed. At det også

viser kommerialiseringens rolle er ligeledes åbenbar.

6. Se også en tankevækkende gennemgang af Taylor og Scientific management og Hawthorne eksperimenterne og humans relations i organisationsteorien i (Waller 2002)
7. Her citeret fra »Margaret Mead, Derek Freeman ... and the Samoans, (www.stpt.usf.edu/~jsokolov/314medal.htm)
8. Der er 10 institutter, fx Teknologisk Institut Dansk Toksiologi Center og FORCE, som primært har udgangspunkt i natur – og sundhedsvidenskaberne, om end der på Teknologisk Institut også er samfundsvidenskab repræsenteret. De omtaler sig selv som repræsenterende dansk erhvervslivs mest forskningsintensive del. Der er ansat ca. 3000 personer og de samlede budgetter beløber sig til ca. 2,2 mia. kr.
9. Det ville være nyttigt med klare definitioner, men det er ikke just det, der præger området. Den officielle definition af Forskning og Udviklingsarbejde (FoU) er »skabende arbejde på systematisk grundlag med henblik på at øge den videnskabelige og tekniske viden vedrørende mennesker, kultur og samfund – samt udnyttelse af den eksisterende viden til at anvise nye praktiske anvendelser«. Dette svarer til den officielle OECD definition. »Udredning« kan defineres, som en systematisk sammenstilling og evt. syntetisering af eksisterende viden på et område. Det kræver faglig forankring at kunne udføre dette på kvalificeret vis. Om man skal kalde det videnskab kan diskuteres, men det kræver utvivlsomt en videnskabelig forståelse og tilgang for at kunne udføre et sådant arbejde kompetent.

»Konsulentarbejde« er mere diffust, idet der er tale om både en veldefineret kommerciel økonomisk relation dikteret af udbud og efterspørgsel, fx er der egentlig udbud af opgaver, og en noget anden opfattelse af opdragsgiverens rolle, fx er der ofte betydelig indflydelse på såvel metode som tolkning af resultatet. En række konsulentfirmaer udfører i stigende grad opgaver, som har karakter af udredning og/eller anvendt forskning, og en del af dem har ansat ph.d.-ere. Med andre ord udføres en del opgaver på, hvad der må formodes at være et videnskabeligt grundlag. Deres opgaveløsning er dog sjældent omfattet af fx pligt/ret til offentliggørelse for en bredere offentlighed, hvilket vel er et af den frie forskningsverdens adelsmærker.

10. Der findes p.t. omkring 25 sektorforskningsinstitutter, som er foreslået reduceret til 17. Institut for Grænseregionsforskning integreres således med Syddansk Universitet. »En sektorforskningsinstitution er en offentlig institution, der udfører forskning i tilknytning til en samfundssektor. Sektorforskningen bidrager med vidensopbygning, der anvendes af offentlige myndigheder i den politisk og administrative beslutningsproces, af erhvervslivet i den videre udvikling, i undervisningen samt i den offentlige debat. Sektorforskningen tegner sig for godt en fjerdedel af den samlede offentlige forskning«, p. 1. (Sektorforskningens Direktørkollegium 2000)
11. I Sektorforskningen 1999/2000, (Sektorforskningens Direktørkollegium 2000), opføres DSI ikke som et sektorforskningsinstitut i modsætning til AKF. Det illustrerer måske den uklare status, som dette altovervejende samfundsvidenskabelige institut har. Bestyrelseskonstruktionen med fx en formand, som samtidig også er formand for Amtsrådsforeningens sundhedsudvalg, harmonerer heller ikke med oplægget til ny lov for sektorforskningen.
12. På denne måde opfattes disse to institutter ikke som sektorforskningsinstitutter og unddrager sig dermed regelsættet herfor. Begge er tæt på beslutningsprocesser og fx rapporter fra Institut for evaluering og medicinsk teknologivurdering undergår en godkendelses-procedure »højere oppe« i systemet før offentliggørelse. Der kan således ikke være tale om videnskabelig kvalitetssikring – men sikring af, at policy-implikationer m.m. er »afstemte«.
13. Som formand for bestyrelsen for Arbejdsmiljøinstituttet, har jeg løbende lejlighed til at følge spørgsmålet, ligesom samarbejde med et par sektorinstitutter også giver en fornemmelse for problemstillingen.
14. I praksis er det svært at påvise, fordi konklusioner kan udtrykkes på mange måder. På den ene side kan problemet aldrig udelukkes, men på den anden side kan man håbe, at forskernes integritet er så stor, at problemet ikke opstår – uafhængig af egen politisk overbevisning.
15. Peder Olsen Larsen, (Larsen 2003), har en nuanceret, nøgtern og uidealiseret diskussion af begrebet.
16. Gråzonerne er utallige. Blot et selvoplevet eksempel, hvor vi på frie betingelser udførte en forskningsmæssig udviklingsopgave for et ministerium. Vi mente imidlertid, at den rentefod, der skulle anvendes ved diskonteringen, skulle være en anden end den Finansministeriet dikterer for at sikre lige betingelser ved sammenligninger. Hvad gør man: retter ind og bruger den definerede sandhed, laver følsomhedsanalyser hvori »tilfældigt« også er den officielle sats, eller fastholder og argumenterer for, hvad man mener er rigtigst? Og skeler man ved afgørelsen til fremtidige samarbejdsrelationer med de pågældende parter. Dette er en del af hverdagen for alle forskere, som giver sig af denne med denne form for anvendelsesorienteret forskning. Integriteten hos de involverede sættes løbende på prøve.
17. Som ofte anvendt sundhedsekspert i medierne, har jeg denne problemstilling inde på livet næsten daglig. Hvis jeg derfor skriver et læserbrev om et emne, som mit professorat eller forskningssætsige viden ikke tager afsæt i, fx. opera, bør jeg naturligvis undgå, at min professor-titel optræder i forbindelse med læserbrevet. Men erfaring viser, at man eksplicit skal gøre opmærksom på, at man ikke optræder med professorautoriteten. Skal man overhovedet udtale sig, hvis der er tale om et område, hvor man ikke med rimelighed kan siges at være ekspert, omend man nok kender noget, måske endda en del, til området? Min personlige opfattelse er, at man i sådanne tilfælde bør afstå fra det. Fx. er jeg meget forsigtig med at bevæge mig ind på socialområdet, omend jeg aktivt har beskæftiget mig med en række problemstillinger og for den sags skyld også erhvervs- og voksenuddannelser, hvor jeg i en anden egenskab har en del viden. På det sidste område, bør man sikre sig, at der fx. kun står »formand« – og ikke »formand, professor...«. For mig er alt dette selvindlysende, men jeg er ikke overbevist om, at det gælder for alle eksperter i den offentlige debat.
18. Der tænkes her på forskere, som på opfordring på grund af deres eksperetstatus og for særskilt vedlæggelse udarbejder responsa, typisk for interesseorganisationer eller offentlige myndigheder. Disse responsa bliver ofte en del af en offentlig debat – og hvis ikke – har de i det mindste ofte rod i en offentlig debat – og ønskes normalt udarbejdet i en forventning om, at det understøtter en interesseorganisations synspunkt. For offentlige myndigheder er sagen mere nuanceret, idet der også udarbejds responsa, som har et rent opklarende formål, fx. vedrørende juridiske forhold.

- Det væsentlige er imidlertid, at forfatterens akademiske autoritet tages til indtægt for indholdet.
19. Et eksempel udgøres af bogen »På en bølge af begejstring ...« af Bøje Larsen og Peter Aagaard (Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 2003). Er det en debatbog – er det en videnskabelig afhandling – eller er det en videnskabeliggjort bog med et debatsigte? Og gælder de samme kriterier for redelighed for alle tre former? Kan man bruge sin akademiske autoritet på samme måde i alle tre tilfælde? I en kronik anklager tre professorer bogen for at »den overskrider ikke bare grænserne for videnskabelig og faglig redelighed, men også for almindelighed hæderlighed«, (Hildebrandt, Kristensen, & Jensen 2003).
 20. Problemstillingen er tydeligt illustreret i et interview i Ugebrevet A4 med arbejdsmarkedsforskeren professor Henning Jørgensen. »Som forsker er det altid virkeligheden han har forholdt sig til – videnskabelig teori har for ham kun været en hjælp til at forstå og forklare den. Omvendt mener han, at det forholder sig for de seks medlemmer af den nyligt nedsatte ... velfærdskommission. De seks økonomer i kommissionen får følgende skudsmål med på vejen: »De er så uendeligt ens – samme teoretiske skole, samme stanghabit, samme tænkemåde og samme verdensfjerne måde at regne tingene ud på ved deres skriveborde. De går galt i byen, fordi de ikke lader sig korrigeres af virkelighedens praktiske mænd og kvinder. Fordi de først og fremmest tror på deres teori og betragter virkeligheden som en et uinteressant specialtilfælde af denne teori.« – [og i et fremhævet citat] »Nyliberale økonomer vil tolke nogle data på en anden måde end jeg. Det betyder ikke, at de har lige så meget ret, for de betragter – fejlagtigt – mennesket som en kalkulerende købmand, der livet igennem kun motiveres til handling af økonomiske incitamenter«, (Bræmer 2003). – Tydeligere kan forskelle i forskningsparadigme og menneskesyn ikke formuleres.
 21. En kollega og jeg fandt således i firserne ud af, at en nordisk kollega ord til andet – uden kildehenvisning – havde benyttet centrale dele af et af vore conferencepaper i et bogkapitel. Måske meget sigende: vi valgte ikke at gøre noget ved det – men jeg tænker på det hver gang jeg træffer den pågældende. Spørgsmålet er, om vi ville have gjort det i dag. Jeg er i tvivl.
 22. Det er interessant at overveje, hvad man gør ved kvalitative undersøgelsesmaterialer. Her er for-

mاليا ikke blot mere komplicerede, men da nogle videnskabssyn i denne sammenhæng ikke i almindelighed støtter det reproduktionskrav, som ligger i den kvantitative metodik, rejser det mange andre spørgsmål.

23. I et anerkendt medicinsk tidsskrift som British Medical Journal står der under artikler med flere forfattere typisk følgende (fra BMJ oktober 2003): »Contributors: TT had the original idea for the study, collected the data, and was responsible for the overall running of the project; he will act as guarantor for the paper. RB was the research supervisor and was intimately involved in all stages of design and analysis. LS was involved in the design of the study and was particularly responsible for advice on ethical concepts. All authors contributed to the writing of the manuscript.« – Mit personlige kendskab til forfatterpraksis inden for såvel samfunds- som sundhedsvidenskab i Danmark siger, at der ikke eksisterer samme klarhed. I takt med at »publish or perish« også gælder samfundsvidenskaberne skulle denne praksis måske indskræpes.

Referencer

- Åbent brev til de samfundsvidenskabelige medlemmer af Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. Morgenavisen Jyllands-Posten, 12. januar 2003.
- Bekendtgørelse nr 933 af 15. december 1998 om Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. København: Forskningsministeriet, 1998.
- Andersen, D. Sager gennem UVVUs første fem år (kapitel i Beretning 1997). København: Forskningsministeriet, 1998a.
- Andersen, D. Vejledninger i god forskningspraksis (i Beretning 1997). 1998b. København, Forskningsstyrelsen.
- Andersen, H. Politiske holdninger og faglige overbevisninger blandt samfundsforskere i Danmark. Københavns Universitet, Sociologisk Institut: Sociologisk rapportserie nr.6 1998.
- Andersen, H. Politiske holdninger og faglige overbevisninger blandt samfundsforskere i Danmark. Københavns Universitet, Sociologisk Institut: Sociologisk rapportserie nr.6 1998, 1998c.
- Andersen, H. Evaluering af publikationer fra Institut for miljø. København. 2003.

- Bræmer, M. Forskning for folket. (interview med professor Henning Jørgensen). Ugebrevet A4 – LO Ugebrev, 13.oktober . 2003.
- DMU. Korrektur til rapporten fra det internationale panel, der evaluerede DMU's iltsvindsforskning. Roskilde: DMU (www.dmu.dk/1_Nyt/2_akt_Debat/iltsvind_korrektur_dk.asp) . 2003.
- Favrholdt, D. Social konstruktivisme – marmortempel eller sandstøt? (udateret). http://www.filosofi.net/artikler/favrholdt_sk.pdf .
- Forskningsstyrelsen arbejdsgruppe. Rapport vedrørende forskningsetiske regler. København: Forskningsstyrelsen . 2003.
- Forskningsstyrelsens arbejdsgruppe. Rapport vedrørende forskningsetiske regler. København: Forskningsstyrelsen . 2003.
- Gray, J., Glibert, P., Diaz, J., & Rabalais, N. Evaluation of NERI's research on marine eutrophication (om Danmarks Miljøundersøgelser arbejde vedrørende iltsvind). Danmarks Miljøundersøgelser, 25.maj 2003 .
- Gray, J., Glibert, P., Diaz, J., & Rabalais, N. Evaluation of NERI's research on marine eutrophication (om Danmarks Miljøundersøgelser arbejde vedrørende iltsvind). Danmarks Miljøundersøgelser, 25.maj 2003 . 2003.
- Gross, P. & Levitt, N. Higher superstition : The academic left and its quarrels with science / By Paul R. Gross and Norman Levitt. Baltimore: Johns Hopkins University Press . 1994.
- Hansen, J. Dommere under anklage. Morgenavisen Jyllands-Posten, 14.september 2003, p.6 . 2003a.
- Hansen, J. Lomborg-sagen og debatten. Forskningsstyrelsen, (www.forsk.dk/uvvu/nyt/presse/lomborg_pres.htm) . 2003b.
- Herrnstein, R. & Murray, C. The bell curve : Intelligence and class structure in American life / By Richard J. Herrnstein and Charles Murray. New York: the Free Press . 1994.
- Hildebrandt, S., Kristensen, K., & Jensen, H. Et projekt i agitation og fusk. Kronik, Berlingske Tidende 14.september . 2003.
- Kærgård, N., Lund, A., & Wadensjö, E. Evaluering af »Mange veje til integration« (publikation fra SFI). Den Kgl.Veterinær- og Landbohøjskole, sektion for økonomi, 25.juni 2003 . 2003.
- Kallehauge P & Kindtler K. Politikere og forskning. Politikeres opfattelse og anvendelse af forskning. Analyseinstitut for Forskning, 2000/4, Aarhus . 2000.
- Koertge, N. ed. A house built on sand : Exposing postmodernist myths about science. Oxford: Oxford University Press . 1998.
- Larsen, P. Forskningens verden. Prydhave, nyttehave, vildnis. 2003. Århus, Århus Universitetsforlag.
- Sektorforskningens Direktørkollegium. Sektorforskningen 1999/2000. København: Forskningsministeriet . 2000.
- Sokal, A. & Bricmont, J. Intellectual impostures : Postmodern philosophers' abuse of science / By Alan Sokal and Jean Bricmont. London : Profile. 1998.
- Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Vejledende Retningslinier for Forskningsetik i Samfundsvidenskaberne. København: Forskningsstyrelsen. 2002.
- Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. Årsberetning 2001. 2002. København, Forskningsstyrelsen.
- Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. Udtalelse fra Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (... om afgørelsen vedrørende the Skeptical Environmentalist). Forskningsstyrelsen (www.forsk.dk/uvvu/nyt/presse/udtalelse_230103.htm). 2003.
- Udvalgene vedrørende videnskabelig Uredelighed. Decision regarding complaints against Bjørn Lomborg.Forskningsstyrelsen www.forsk.dk/uvvu/nyt/udtaldebat/bl_decision.htm) . 2003.
- Udvalget vedrørende videnskabelig Uredelighed. Vejledninger i god videnskabelig praksis. København: Forskningsstyrelsen . 1998.
- Waller, J. Fabulous science. Fact and fiction in the history of scientific discovery. Oxford: Oxford University Press. 2002.
- Zahle, H. Uredelighed i forskningen. Ugeskrift for Retsvæsen B, marts 2003, 91-100.
- Zahle, H. Uredelighed i forskningen. Ugeskrift for Retsvæsen B, 91-100. 2003.